

Montanan muksut – muistikuvia Montanan korttelista

Kun joskus kerron, että kasvoin Montanassa, tulee kuulijalle kysyvä ilme kasvoille ja he katsovat hiukan epäilevästi minuun, vaaleaan, kalpeaan, suomenruotsalaiseen. Mitä sanoit? Montanassa? Mutta sehän on yksi osavaltio siellä jossain Yhdysvaltojen luoteisosissa... Sitten onkin minun vuoroni loksauttaa leukani, sillä en ole koskaan ajatellut asiaa, vaikka hyvin tiedänkin kouluajoilta, että sellainen paikka jossain sijaitsee... Mutta minun elämässäni on vain yksi Montana ja se on lapsuusaikani kotikortteli ja asfalttipiha Yliopistonkatu seitsemässä, Turussa.

Istun tietokoneeni ääressä ja yritän muistella millaista se sitten oikein olikaan, minun lapsuuteni siellä pihalla. Asfalttia! Lapsia! Mikä yhdistelmä! Tänä päivänä monia puistattaa koko ajatus, mutta meille Montanan asfalttilapsille tuo piha oli ihmeellinen leikkipaikka. Suurelle asfaltoidulle pihalle saattoivat tytöt piirrellä liiduillaan kaikkia mahdollisia hyppyruutukuvioita ja joskus ehkä ei niin kauniita muita kuvia. Muistan oikein hyvin kiltin ja mukavan talonmiehen, joka oli nimeltään Lehtonen. Hän ei koskaan puuttunut meidän ruutuihimme ja ympyröihimme, mistä olimme luonnollisesti hyvin iloisia. Päinvastoin, hän oli avulias kaikilla mahdollisilla tavoilla eikä koskaan huutanut meille elämäniloisille, aktiivisille, luoville ja kovaäänisille asfalttilapsille.

Keitä sitten olimme? Niin, joukko suomenruotsalaisia, eri ikäisiä tyttöjä, joiden perheet asuivat vierekkäisissä rappukäytävissä, osa myös seinänaapureina joko vierekkäin tai allekkain. Jengiin kuului myös samanhenkisiä suomenkielisiä tyttöjä, joten pihalla saattoi olla mukana leikeissä hyvinkin kymmenkunta tyttöä. Leikimme molemmilla kielillä ilman että kukaan olisi sitä sen enempää pohtinut. Ymmärsimme sen minkä ymmärsimme ja loput selvitimme ele- ja merkkikielillä. Annoimme hauskoja lempinimiä toisillemme. Jotenkin suomenkieliset pojat olivat saaneet tietoonsa, että minun lempinimeni oli pienempänä ollut ”Gugge”. Samantien tulin uudelleenkastetuksi ”Mukiksi” ja se lempinimi seurasi minua monta vuotta. Kielikylypy pihalla oli meille ruotsia äidinkielenään puhuville käytännöllinen ja harvinaisen onnistunut suomenkielen oppitunti. Ei kielioppia, ainoastaan hauskoja sanoja ja merkityksiä. Myöhemmin koulussa jouduimme tietysti sotkeutumaan suomen kielioppiin, mutta pieninä luonnonlapsina vain nauroimme toistemme siansaksalle.

Sitten olivat tietysti pojat, samanlainen sekoitus kahden äidinkielen puhujia, mutta ei siinä mitään ihmeellistä ollut. Muistaakseni pojat olivat hurjempia. He ampuivat kyyhkysia, jotka tepastelivat pihalla ja katoilla. He kiipeilivät vaarallisesti parvekkeilla, jotka todellakin olivat vain osa leikkiympäristöämme. Kuka uskalsi tasapainoilla kaiteella? Kuka uskalsi kiivetä ylimmäksi palotikkaita pitkin? Talo oli 7 kerroksen korkuinen. Jotkut pojat tykkäsivät kiipeillä piharakennuksen matalammalla katolla ja vakoilla tyttöjä näiden huoneiden ikkunoiden läpi. Ja toiset, vähän vanhemmat pojat, taas asensivat jonkinlaisen oman puhelinvirittelmän naapuriperheiden välille, hengenvaarallisesti parvekkeilla kiipeillen.

Me leikimme myös yhdessä tytöt ja pojat. Muistan muun muassa leikin nimeltä ”oma nimi kirjoihin”, jossa ajettiin toisia takaa, kun toiset taas yrittivät piiloutua. Jos ehti perille, lyömään kätensä tiettyyn peltilevyyn ja sanomaan oman nimensä ennen kiinnijäämistä, oli turvassa. Jotkut meistä leikkivät rosvoa ja poliisia vähän vanhempien poikien kanssa. Siinä välillä pyöräilimme ympäri pihaa ja alas melko jyrkkää luiskaa. Pienempänä minulla oli kolmipyöräinen, joka oli erittäin rakas leikkikalua. Yhdellä äitini filmeistä on kohtaus, jossa syöksyn alas luiskaa mieletöntä vauhtia. Pihalla oli myös hyvä pelata neljää maalia, eräänlaista pesäpalloa, poikien kanssa. Muutama ikkuna siinä meni rikki. Muut pallopelit olivat kiltimpiä, esimerkiksi sellainen, jossa yritettiin palotella 1, 2 tai 3 pallon kanssa erilaisia ja eri vaikeusasteisia temppuja vasten seinää.

Kaikkein jännittävin paikka oli kuitenkin suuri korkkipaalivarasto, joka oli kasattu korkkitehtaan ulkopuolelle omassa korttelissamme. Paalit olivat tietysti ehdottomasti kiellettyä aluetta meiltä lapsilta, mutta selvähän se oli, että siellä me ryömimme ja vilistimme suuren osan aikaa. Paalien välit olivat erinomaisia piilopaikkoja, kun jahtasimme toisiamme. Toinen mielenkiintoinen yritys korttelissamme oli korsettitehdas. Saatoin makuuhuoneestani nähdä sisään tehtaaseen poikki pihan. Vaaleanpunaiset kummalliset luomukset roikkuivat ja heiluvat katosta köysillä ja tädit istuivat kumartuneina ompelukoneidensa ääreen.

Naapuripihan lapsilla oli vain hiekkapiha ja he halusivat valtavasti tulla meidän pihallemme leikkimään hienolla asfaltilla. Emme tietenkään päästäneet heitä. Kutsuimme taisteluitamme heidän kanssaan sodiksi, jos muistan oikein. Kerran talonmies auttoi meitä hankkimaan vesiletkun, jolla saatoimme ruiskuttaa tunkeilijoita.

Suureksi onneksemme aivan lähellä Montanaa oli luistelukenttä, Parkinkenttä, ”Parkkari”. Se oli valaistu iltaisin ja siellä oli myös kioski. Isämme luistelivat usein meidän kanssamme. Se oli heistäkin hauskaa. Meille se oli tärkeää, sillä he saattoivat auttaa meitä senaikaisten vaivalloisten luistinten kanssa, jotka piti ruuvata kiinni kenkiin. Muistan elävästi miten kovat jääpalat aina tarttuivat ruuvireikiin ja kuinka sormemme jäättyivät. Me tytöt saimme kaunoluistimet vasta aika myöhään. Piikit näissä kauniissa valkoisissa luistimissa olivat aluksi niin uutta ja outoa, että minä olin niiden kanssa enemmän nenälläni kuin pystyssä. Mutta me luistelimme paljon. Ja suureksi iloksemme talonmies jäädytti meille pienen oman luistinradan yhteen Montanan pihan nurkkaan.

Päällimmäinen vaikutelma ainakin osalla meistä aikuisilla on nyt, että emme me lapsina kokeneet mitään erilaisuutta erikielisten lasten välillä. Me leikimme eri kielillä ja olimme autaan tietämätön sekoitus suomalaisia, suomenruotsalaisia ja juutalaisia perheitä. Muistan että jollekin juutalaisista tytöistä kyllä sanottiin, että ”teill’ ei oo Jeesusta, teill’ ei oo Joulua”, mutta ei siitä sen enempää numeroa tehty. Enimmäkseen juoksimme sisään ja ulos toistemme koteihin koputtamatta. Keittiönovet olivat harvoin lukossa ja aikuiset vain nyökkäsivät kun me ryntäsimme sisään.

Paraisilla 29.12.2010

Ingeborg Spiik

synt. 1944